

בעקבות נצח הסלע וזרימת האבן

מגוון של טעמים, יותר מכפי שאפשר לצפות מאנתולוגיה עכשווית, עם הנוסחה הכמעט-קבועה, ויולטיר — רביקר ביץ — עמיחי.

„יש באנתולוגיה הזאת מצב קצת לא טבעי. אין בה, למשל, מיטב שירי מרדכי גלדמן ומאיר ויולטיר, במידה מסויימת כפיתי עליהם את הירושלמיות. הם כתיבו על העיר הזאת שניים-שלושה שירים, לא כעמיחי, שחי את נופי ירושלים“.

אין באסופה הזאת שירי הגעגועים ל־ציון ולירושלים שכתבו משוררי הגולה. כל השירים הם פרי עטם של משוררים ישראלים. הזר היחיד המיוצג בקובץ הוא דניאל פ. קריספין הייל אנגלי מ־מוצא סקוטי, שכתב לאמו, בשנת 1943, את השורות האלה:

„שבוע ימים לאחר בואי לירושלים, בעמדי לעת ערב על פסגתו של הר העצה הרעה, צופה צפונה אל הגיא ה־הולך ונכרך בתכריכי הלילה המדברי ה־בהיר, נדמתה לי עיר יחידה במינה זו ל־ציפור אבן מרדנית שלא הצליחה להיחלץ מאחיזתה בין אצבעותיו של אלוהים“.

לא־שיר זה הוא, לטעמי, הטוב שבאוסף. באר בחר משוררת אלה את המוטו־לספר.

את מתכונת האלבום־מתנה ההדור של „ציפור האבן“ מלווים תצלומיה היפים של עליזה אורבך. הרקע החום של תמונותיה נוסך אווירה נוסטלגית, והתייחוס הטכני מעניק להן ממד חדשני: חו־מת אבן ירושלמית עשויה להזכיר קומי־פוזיציה מודרנית בנוסח ג'קסון פולוק. בדומה להוויה הירושלמית, של המתח ה־מתמיד בין ישן לחדש, המהלכת קסמים על חיים באר.

„ציפור האבן — ירושלים בשירה העברית החדשה“ אנתולוגיה בעריכת חיים באר. תצלומים מאת עליזה אורבך, עיצוב: אלי שמעוני. שבא, הוצאה לאור בע"מ תליאביב, 1983.

מסע בירושלים, בנסיון לפענח את נצח הסלע וזרימת האבן, כך מגדיר חיים באר את האנתולוגיה „ציפור האבן — ירושלים בשירה העברית החדשה“ בעריכתו. אסופת השירים היא מ־60 השנים האחרונות, שבהן נהפכה ירושלים מעיר מחוז מוזנת, תחת השלטון הער־תומאני, לבירת ישראל ולמטרופולין. 116 שירים במסע ירושלמי מן העיר ה־עתיקה אל השכונות ואל העיר. על־פי סדר זה קובצה האסופה, היאה כל־כך לעורכה חובב המסעות הספרותיים. באר, שהתחקה אחר עקבותיהם של תומאס מאן ושופמן בערי נכר, חזר, במסעו ה־ספרותי אחרון, לעיר הולדתו, אל המתח בין החולף לנצחי, בין הארצי לשמימי, בין האמונה לכפירה ובין הציפיה לשי־כחה.

„בארבע השנים האחרונות עשיתי בירושלים סיורים בעקבות סופרים. גיליתי שהמפגש בין הגיאוגרפיה לספרות מפרה מאוד. הגוף מקבל משמעות, הדברים הס־תומים שבו מתפרשים; שיר מסויים ש־נראה לך תלוש, מנותק במידה מסויימת, טעון במשנה משמעות בפגישה עם הגוף. חיבור שתי ההוויות — האמת השירית וסוד הגוף — קסם לי. בין ספרי השירה והפרוזה שלי הצטברו, בעקבות הסיו־רים, כל מיני סימניות... המו"ל אלי שמ־עוני הציע לי להפוך את הסימנים שני־תתי בספרי לאנתולוגיה. בבחירת השיר־ים ניסיתי להתגבר על קשת הטעמים הפרטית שלי. התוצאה הראשונה היתה אנתולוגיה איזוטרית, שלי בלבד. בעיון שני נפתחתי למשוררים נוספים, שלא היו במבחר הראשון, אביגדור המאירי, זלמן שניאור, אבא קובנר, שמעון הלקין. תוך כדי הכנת האנתולוגיה גיליתי גם את פיכמן. עד אז היתה ראייתי אותו סטיריאוטיפית. עתה התברר לי שהוא משורר מצויין, בעל עין חדת וחושיים מעודנים. אני מקווה שבשביל הקורא — כמו בשבילי — תהיה זאת פגישה עם